

5. Про цінні папери та фондовий ринок Закон України № 3480-IV від 23 лютого 2006 року зі змінами. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
6. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень Закон України № 1952-IV від 1 липня 2004 року зі змінами. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>
7. Гельтер, Мартін, Геллерінгер, Дженевьєв [Martin Gelter, Geneviève Helleringer]. [Fiduciary Principles in European Civil Law Systems]. - ECGI Робочі матеріали з права N°392/2018 (березень 2018). – 41 с. – URL: www.ecgi.org/wp
8. Гончарук А. А. Право довірчої власності. – Бюлетень Міністерства юстиції України № 2 (2014). – с. 97-101. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmj_u_2014_2_46
9. Лангбейн, Джон Х. [John H. Langbein]. Договірна основа трастового права [The Contractarian Basis of the Law of Trusts]. – 105 Yale L.J. (1995-1996). – с. 625-676
10. Лупой, Мауріціо [Lupoi Maurizio]. Трасти: порівняльне дослідження [Trusts: A Comparative Study]. – Cambridge University Press, Cambridge, 2000.
11. Майданик Р. Поняття інституту довірчого управління майном в проекті Цивільного кодексу України. – Право України (1998), № 1. – с. 40-41.
12. Майданик Р. А. Право бенефіціарної власності: теорія і практика застосування. – Юридичний журнал (2016), № 7-8 (145-146). – С. 106-120.
13. Майданик Р. А. Довірча власність у цивільному праві України (формування, порівняльний аналіз і поняття). – Українське комерційне право №5 (2004). – с. 37-56.
14. ван Рее, Ц.Х. [C.H. van Rhee]. Трасти, трастоподібні конструкції та загальне право [Trusts, Trust-like Concepts and Ius Commune]. European Review of Private Law, 3/2000, с. 453-462.

УДК 339:331.526

ВІДОБРАЖЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ ХАРТІЇ ОСНОВНИХ ПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ДОКУМЕНТАХ ЩОДО СВОБОДИ ПЕРЕМІЩЕННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ

Суходольська А.А., старший викладач Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

***Анотація.** У статті на основні аналізу принципи соціальної та економічної діяльності у рамках Європейського Союзу, розкрито права на вільний вибір місця праці та проживання у країнах-членах Європейського Союзу, а також гарантії цього права у контексті однієї із чотирьох найважливіших свобод Європейського Союзу – свободи переміщення робочої сили. Ці питання досліджуються у контексті можливого працевлаштування українських громадян в країнах-членах Європейського Союзу. Авторкою проаналізовані нормативно-правові документи, якими регулюються питання реалізації права на свободу переміщення, права на працю, права на житло як працюючого, так і членів його сім'ї. Найбільшої уваги приділено аналізу положень Договору про функціонування Європейського Союзу та Хартії основних прав Європейського Союзу, розкрито механізм їх реалізації шляхом деталізації положень цих міжнародних правових документів в інших актах Європейського Союзу, зокрема, у положеннях Регламенту (ЄС) № 1612/68 Ради від 15 жовтня 1968 р. Про вільне пересування працівників у межах Співтовариства. Важливою додатковою гарантією працівників на території країн-членів ЄС авторка називає рівноправність щодо питань вступу в профспілкові організації для всіх працівників ЄС та діяльності в профспілкових організаціях. Окремо виділено питання про права на працю, на свободу переміщення, а також гарантії реалізації цих прав для працівників-мігрантів та членів їх сімей.*

***Ключові слова:** свобода переміщення робочої сили в Європейському Союзі, права працівників у країнах-членах ЄС, права та соціальний захист трудящих-мігрантів.*

***Annotation.** The article analyzes the principles of social and economic activity within the framework of the European Union, discloses the right to free choice of place of work and residence in the member states of the European Union, as well as guarantees of this right in the context of one of the four most important freedoms of the European Union - freedom of movement of labor. These issues are being explored in the context of possible employment of Ukrainian citizens in the European Union member states. The author analyzes regulatory documents that regulate the implementation of the right to freedom of movement, the right to work, the right to housing as a worker, and members of his family. The main attention is paid to the analysis of the provisions of the Treaty on the Functioning of the European Union and the Charter of Fundamental Rights of the European Union, the mechanism for their implementation is disclosed by way of a detailed elaboration of the provisions of these international legal instruments in other acts of the European Union, in particular, in Regulations (EEC) No. 1612/68 of the Council of 15 October 1968 on the free movement of workers within the Community. The author adds an important additional*

guarantee of workers in the territory of the EU member states to the equality of access to trade union organizations for all EU workers and activities in trade union organizations. The issue of rights to work, freedom of movement, as well as guarantees of the realization of these rights for migrant workers and members of their families are singled out separately.

Key words: *freedom of movement of labor in the European Union, rights of workers in EU member states, rights and social protection of migrant workers.*

Найважливіші права і свободи громадян Європейського Союзу юридично закріплені у ряді міжнародних правових документів, серед яких назвемо перш за все Договір про функціонування Європейського Союзу (SFEU) [1] та Хартію основних прав Європейського Союзу (надалі – Хартія)[2]. Відповідно до вимоги цих документів кожний громадянин ЄС має право на свободу пересування, яка залежить лише від обмежень, виправданих громадським порядком, державною безпекою та здоров'ям суспільства.

Право на свободу пересування дає кожному працівникові можливість працювати в будь-якій сфері, за будь-якою спеціальністю відповідно до принципу рівного ставлення до питання про доступ до найманої праці, умов праці та соціальний захист в приймаючій країні (п. 2 Хартії).

Важливою складовою права на вільне пересування є гарантії реалізації цього права. У Пункті 3 Хартії вказано, що право на вільне пересування забезпечується:

1) гармонізацією умов проживання в усіх державах-членах, особливо в разі возз'єднання сімей;

2) усуненням перешкод, що виникають в результаті невизнання дипломів або еквівалентів свідоцтв про професійну кваліфікацію;

3) поліпшення умов життя і роботи трудящих прикордонних районів.

Доцільно відмітити і виключення із даного принципу, що стосується застереження про публічний порядок, громадську безпеку і здоров'я населення та застереження про державних службовців (ст. 45 Договору про функціонування ЄС)[3].

Також варто звернути увагу на те, що в межах розділу 1 Хартії Співтовариства про основні соціальні права працівників ЄЕС від 9 грудня 1989 р. [4] сформовано основні правила:

1) “кожен працівник ЄЕС повинен мати право вільного переміщення по території Співдружності...”;

2) “свобода переміщення повинна давати право кожному такому працівнику вибрати будь-яке заняття чи професію в ЄЕС на основі принципів рівноправності, що стосується працевлаштування, умов праці та соціального захисту в країні прийому”;

3) розбудова єдиного економічного простору Співтовариства в обов'язковому порядку підкріплюється соціальним забезпеченням його працівників.

Окремо треба наголосити на рівності цих прав для усього населення та робочої сили, які перебувають на території держав Європейської спільноти. Стаття 39 підрозділу 1 розділу 3 Договору про заснування Європейського Союзу розкриває зміст права на свободу пересування працівників, що веде до скасування будь-якої дискримінації на підставі державної належності працівників держав-членів у питаннях зайнятості, оплати праці та інших умов праці й зайнятості.

З урахуванням обмежень на ґрунті суспільного порядку, суспільної безпеки та суспільного здоров'я із свободи пересування впливає право:

1) зголошуватися на наявні пропозиції щодо працевлаштування;

2) з цією метою вільно пересуватися в межах території держав-членів;

3) перебувати в державі-члені з метою працевлаштування згідно з положеннями, що регулюють працевлаштування громадян цієї держави, закладеними в законах, підзаконних та адміністративних актах;

4) після завершення праці в державі-члені залишатися на її території згідно з умовами, визначеними у виконавчих регламентах, що їх належить розробити Комісії [3].

Закріплені у Хартії права населення і працівників, що перебувають на території країн-членів Європейського Союзу, гармонізовані із відповідними положеннями Договору про діяльність ЄС, за яким свобода вільного пересування працівника включає:

- а) право приймати пропозиції щодо працевлаштування, оголошені в будь-якій державі-члені ЄС;
- б) право вільно пересуватися територією держав-членів з метою працевлаштування;
- в) право перебувати в державі-члені з метою працевлаштування;
- г) право залишатися в державі-члені після закінчення трудових відносин.

Ці права забезпечуються всім працівникам за виключенням працівників, які працюють на державній службі та з врахуванням застереження про публічний порядок, громадську безпеку і здоров'я населення.

Гарантії, спрямовані на забезпечення руху робітників, були закріплені також у статті 49 Договору про заснування Європейського Союзу: тісне співробітництво між органами зайнятості, усунення адміністративних бар'єрів та домовленості про удосконалення законодавства в цій сфері. У свою чергу стаття 50 вказує на необхідність сприяння обміну молодими спеціалістами [5].

Крім того доцільно відмітити про додаткову гарантію працівників на території країн-членів ЄС, яка полягає у рівноправності щодо питань вступу в профспілкові організації для всіх працівників ЄС. Маємо на увазі, зокрема, статтю 8 Регламенту (ЄЕС) № 1612/68 Ради від 15 жовтня 1968 р. Про вільне пересування працівників у межах Співтовариства[6], яка передбачає, що працівник, який є громадянином держави-члена, зайнятий на території іншої держави-члена, користується рівними правами в питаннях вступу в профспілкові організації та здійснення профспілкових прав, в тому числі права голосу і доступу до адміністративних або керівних посад профспілкової організації; йому може не надаватися право на участь в управлінні публічно-правовими організаціями та право на утримання публічно-правової посади. Він користується, крім того, правом бути обраним до органів представництва працівників на підприємстві.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що свобода пересування є фундаментальним правом не тільки робітників, але й членів їхніх сімей (Регламент № 492/2011 про свободу пересування робітників у межах ЄС від 05 квітня 2011 року[7]). Це стосується, як проживання у визначеній державі, так і переміщення територією ЄС (статті 4–6 Директиви 2004/38/ЄС [8]).

Також члени сім'ї, які не мають громадянства будь-якої з держав-членів, можуть бути підпорядковані лише вимозі щодо отримання в'їзної візи відповідно до Регламенту (ЄС) № 539/2001 із відповідними змінами від 19 липня 2013 року [9].

Тут постає питання про необхідність розкриття змісту поняття «працівник-мігрант». Зокрема, це особа, яка працює за наймом і має громадянство іншої держави-члена, зобов'язана протягом певного часу здійснювати роботу, за яку передбачається пряма або непряма винагорода, а також повинна здійснювати реальну і ефективну діяльність. Поняттям працівник-мігрант охоплюються також особи, які припинили трудову діяльність і залишилися на території держави-члена з метою пошуку нової роботи, тобто отримали статус безробітного. Загалом основи правового статусу працівника-мігранта закріплюються в положеннях Регламенту 1612/68. Цей документ носить рамковий характер, на його базі приймаються інші акти вторинного права, що регулюють дану сферу відносин.

Регламент 1612/68[10] визначає умови доступу працівника-мігранта до роботи за наймом, включаючи рівну можливість отримання пропозиції про працевлаштування в іншій державі-члені, скасування квот на залучення робочої сили з інших держав а також вільний доступ до отримання допомоги в службі зайнятості приймає держави-члена.

Принциповими є положення Регламенту 1612/68 про рівне ставлення до працівників за наймом - мігрантам в порівнянні з працівниками - громадянами держави-члена ЄС.

Право на свободу професійної діяльності та працю розкриває стаття 15 Хартії основних прав ЄС, в якій зазначено, що кожна людина має право на працю і на здійснення професійної діяльності, яку він вільно обирає або на яку він вільно погоджується, має право шукати роботу, працювати, засновувати власну справу або надавати послуги на території будь-якої держави-члена. Вихідці з третіх країн, що мають дозвіл на роботу на території держав-членів, мають право на рівні умови праці з громадянами ЄС[2] (стаття 15).

За сучасних умов праці в межах ЄС важливо гарантувати особі, яка здійснює трудову діяльність та проживає на території держави - члена Співтовариства, право на проживання на цій території, коли він залишить на ній місце роботи через вихід на пенсію або через довічну непрацездатність, а також гарантувати це право і працюючій особі, яка після того, як вона протягом певного часу працювала і проживала на території держави-члена Співтовариства, стала здійснювати трудову діяльність на території іншої держави - члена Співтовариства, продовжуючи при цьому проживати на території першої держави-членів ЄС. Більш детально всі права та умови проживання на території держав членів співтовариства розкрито в Регламенті (ЄЕС) № 1251/70 Комісії від 29 червня 1970 року щодо прав працівників-мігрантів залишитися на території держави-члена після завершення роботи в цій державі[11]; Регламенті 1251/70, що імплементує ст. 45 (3) (d) Договору про діяльність ЄС, регулює право працівників та їх родин за певних обставин залишатися в державі-члені Європейського Союзу, де вони працювали, після того, як строк працевлаштування закінчився. Його може бути реалізовано також членами родини, навіть після смерті працівника. Крім того згідно зі ст. 2 (1) Регламенту 1251/70^[11] працівники, що вийшли на пенсію, працівники-інваліди, транскордонні працівники, за дотримання певних умов, мають право залишитися на постійне проживання в країні їх працевлаштування.

Важливо також відзначити гарантії рівності щодо ряду соціальних прав для працюючих на території країн-членів Європейського Союзу, найважливішими з яких назвемо рівність прав щодо житлових умов та умов реалізації права на власність в межах держав-членів Співтовариства. Зокрема у межах статті 9 Регламенту Ради № 1612/68 від 15 жовтня 1968 року про вільне пересування трудящих в межах Європейського Співтовариства [10] закріплено умови праці працівників - громадян однієї з держав-членів Співтовариства, що працюють на території іншої держави-члена Співтовариства, згідно яких останні користуються усіма житловими правами і пільгами, наданими громадянам цієї держави, і можуть набувати права власності на житло, в якому вони мають потребу.

Список використаних джерел

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the functioning of the European Union // Official Journal. Series C. – 2008. — Vol. 51. – №115. – P. 1-388.

2. Хартія основних прав Європейського Союзу [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_524

3. Договір про заснування Європейської Спільноти [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_017

4. Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників ЄЕС [Електронний ресурс] // Хартія Міжнар. документ від 09.12.1989. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>

5. Boeles P. Fair immigration proceeding in Europe / P. Boeles. – Hague : Nijhoff, 2010. – XVIII. – 510 p.

6. Регламент (ЄЕС) № 1612/68 Ради від 15 жовтня 1968 р. Про вільне пересування працівників у межах Співтовариства [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.trudsud.ru/ru/docs/legislation/reglament-ees-1612-68-soveta-ot-15-oktyabrya-1968-g-o-svobodnom-perevizhenii-rabotnikov-vnutri-soob/>

7. Регламент (ЄС) № 492/2011 про свободу пересування працівників у межах Союзу [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi->

8. Директива 2004/38 / ЄС Європарламенту і Ради про право громадян Союзу і членів їх сімей вільно пересуватися і проживати на території держав-членів [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogo-soyuza/dokumenty-o-pravah-cheloveka-i-grazhdanina/normativnye-akty-o-svobode-eredvizheniya-tovarov-lits-i-uslug/direktiva-2004-38-es-evropejskogo-parlamenta-i-soveta-ot-29-aprelya-2004-g/>

9. Регламенту (ЄС) № 539/2001 із відповідними змінами від 19 липня 2013 року / Реферативний огляд європейського права / За заг. ред. О. В. Зайчука. – Бер. – квіт. 2014 р. – К., 2014. – 81 с.

10. Регламент 1612/68 Ради від 15 жовтня 1968 р. Про вільне пересування працівників у межах Співтовариства [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.trudsud.ru/ru/docs/legislation/reglament-ees-1612-68-soveta-ot-15-oktyabrya-1968-g-o-svobodnom-peredvizhenii-rabotnikov-vnutri-soob/>

11. Регламент (ЄС) № 1251/70 Комісії від 29 червня 1970 року щодо прав працівників-мігрантів залишитися на території держави-члена після завершення роботи в цій державі [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://sci.house/zarubejnoe-pravo-scibook/reglament-see-1251-komissii-iyunya-1970-goda-27576.html>

ЕКОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ПРАВА НА ВИЩУ ОСВІТУ

Тимошенко М.О., кандидат юридичних наук, проректор Європейського університету (місто Київ)

***Анотація.** Статтю присвячено дослідженню актуальних питань екологічної складової сутності й змісту права на вищу освіту. Окреслено провідні науково-теоретичні підходи до визначення права на вищу освіту як сукупності суб'єктивних правомочностей особи. Осмислюється місце і роль права на вищу освіту в системі суб'єктивних прав людини і громадянина. Уточнюється сутність права на вищу освіту через з'ясування змішаного (публічно-приватноправового) характеру цього права; через уточнення його співвідношення з природними та з позитивними правами людини. Акцентовано увагу на тому, що користування іншими екологічними, соціальними, економічними та культурними правами залежить від реалізації особою права на вищу освіту. Досліджені аспекти взаємозв'язку екологічної складової права на вищу освіту з державною діяльністю у сфері охорони довкілля. Внесено пропозиції щодо врахування наробок проф. Василя Костицького про екологічну складову професійної освіти, забезпечення безперервного екологічного виховання та екологічної освіти, врахування екологічного та еколого-правового мінімуму знань як умови призначення на посаду та підвищення на посаді, необхідності ухвалення розробленого ще у 1991 році проекту закону України «Про екологічну освіту і виховання», а до вирішення цього питання – внесення відповідних змін до освітнього законодавства України.*

***Ключові слова:** право на вищу освіту, екологічна освіта, екологічний та еколого-правовий мінімум знань, конституціоналізація екологічного змісту права на вищу освіту, екологічні, соціальні, економічні та культурні права, природне право, позитивне право, публічне право, приватне право.*

***Abstract.** The article is devoted to the research of topical issues of the ecological component of the essence and content of the right to higher education. The leading scientific and theoretical approaches to the definition of the right to higher education as a set of subjective powers of a person are outlined. The place and role of the right to higher education in the system of subjective human rights and citizen are considered. The essence of the right to higher education is clarified due to the determination of the mixed (publicly private law) nature of this right; through clarifying its relationship with natural and with positive human rights. The emphasis is placed on the fact that the use of other environmental, social, economic and cultural rights depends on the person's right to higher education. The aspects of the interconnection of the ecological component of the right to higher education with state activities in the field of environmental protection are researched. Proposed proposals for taking into account profits of Vasyl Kostytskyu on the ecological component of vocational education, ensuring continuous ecological education and environmental education, taking into account the ecological and ecological legal minimum of knowledge as a condition for appointment and promotion, and the need to adopt the draft law of Ukraine "On Environmental Education and Upbringing", elaborated in 1991, and to the solution of this issue - the introduction of appropriate changes to the educational legislation of Ukraine.*

***Key words:** right to higher education, ecological education, ecological and ecological-legal minimum of knowledge, constitutionalization of ecological content right higher education, environmental, social, economic and cultural rights, natural law, positive law, public law, private law.*

У сучасному глобалізованому світі саме вища освіта виступає тим соціальним агентом, який унаочнює щільний взаємозв'язок особистісного та соціального компонентів